

Utdrag ur TCO-rapporten "Jobben och jobbet", som TCO-styrelsen lägger fram till TCO-kongressen 10-12 maj för debatt och beslut. Rapporten i sin helhet blir tillgänglig under mars månad 2011.

Penningpolitiken

En förutsättning för att arbetslösheten varaktigt ska kunna pressas tillbaka är att det finns efterfrågan på arbetskraft. Arbetslösheten brukar ofta delas upp i en konjunkturell och en strukturell del. Enligt det gängse synsättet är det endast den konjunkturella arbetslösheten som kan motverkas med stabiliseringspolitiska medel. Den strukturella arbetslösheten beror enligt detta synsätt inte på efterfrågan utan lönebildningen och olika institutionella förhållanden. Detta är dock en sanning med en betydande modifikation.

I praktiken finns det inte någon tydlig åtskillnad mellan konjunkturell och strukturell arbetslöshet. En hög eller långvarig konjunkturell arbetslöshet övergår lätt till en strukturell sådan. Detta beror bland annat på att långtidsarbetslösa inte lyckas behålla sin konkurrenskraft. De riskerar att stigmatiseras som mindre lämpliga men också att faktiskt med tiden förlora yrkesmässig kompetens. Arbetsgivarna föredrar att anställa människor med yrkeskompetens eller färsk utbildning och är mycket ovilliga att anställa "osäkra kort" som långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna (TCO granskar 2009:8: "Jakten på superarbetskraften, del III")

Ball (1999) visar att det finns ett tydligt samband mellan den penningpolitik som bedrivs och utvecklingen av den strukturella arbetslösheten. De länder som bedrev en stram penningpolitik på 1970- och 1980-talen fick kraftiga uppgångar i strukturell arbetslöshet. I Sverige förblev dock arbetslösheten dock låg under denna period och började inte stiga först i början av 90-talet när politiken lades om.

Mycket tyder på att den strama penningpolitiken under den första halvan av 90-talet var den främsta orsaken till att arbetslösheten steg så kraftigt under denna period. Kronförsvaret 1990-92 tvingade Riksbanken att höja räntan. Men Riksbanken fortsatte att hålla räntan mellan 7 och 9 procent ända fram till våren 1996.

Resultatet blev en massiv uppgång i arbetslösheten som, tvärtemot antagandet, i hög grad skulle komma att bli bestående. Alexius och Holmlund (2008) beräknar att ca 30 procent av variationen i arbetslöshet 1980 till 2005 orsakades av penningpolitiken. De penningpolitiska störningarna gav också mycket långvariga effekter. Halveringstiden beräknas till 7,5 år, vilket är ungefär lika långt som en normal konjunkturcykel. Under

högkonjunkturen hinner alltså inte arbetslösheten falla tillbaka innan nästa lågkonjunktur. Beräkningar gjorda på finansdepartementet visar att cirka 30 procent av en initial konjunkturell arbetslöshetsuppgång blir varaktig, det vill säga övergår i strukturell arbetslöshet.

En bidragande orsak till att Riksbanken bedrev en så stram politik på 90-talet var att man katastrofalt missbedömde konjunkturläget. Trots att arbetslösheten var över 10 procent ansåg Riksbanken att resursutnyttjandet i slutet av 1994 var normalt i och med att produktionsgapet var slutet och förutspådde därför ökade inflationsimpulser framöver. I själva verket skulle Riksbanken komma att underskjuta sitt inflationsmål under åren 1996 till 2001.

Riksbanken förefaller idag utgå ifrån att jämviktsarbetslösheten är 6,5 procent (Sveriges Riksbank, 2010), vilket ligger i linje med Konjunkturinstitutets och Finansdepartementets bedömningar.. Problemet är att en sådan bedömning kan bli självuppfyllande om Riksbanken höjer räntan så fort arbetslösheten hotar att sjunka under denna nivå.

Slutsatser

Inom ramen för penningpolitiken bör man tillföra ett sysselsättningsmål parallellt med inflationsmålet. Det ska dock ske på ett sådant sätt att Riksbanken självständighet inte ifrågasätts.